

Hemşirelik Öğrencilerinin Özel Gereksinimi Olan Bireylere İlişkin Tutumlarını Etkileyen Faktörler *

Factors Affecting Nursing Students' Attitudes Towards People with Special Needs

** Tuğba ÖZDEMİR¹

 Güldam KARADAĞ²

¹ Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul./ Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir Türkiye

² Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik bölümü öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumunu ve etkileyen faktörleri incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırmanın evrenini bir üniversitede hemşirelik bölümünde öğrenim gören 415 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya 255 öğrenci dahil edilmiştir. Veriler sosyo-demografik bilgi formu ve Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği ile çevrimiçi ortamda toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerden %69.4'ü kadın, %29'u 1. sınıf ve %29'u 3. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %15.7'sinin ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimi olan birey vardır. Özel gereksinimi olan birey ile arkadaşlığı bulunan öğrencilerin oranı %7.8'dir. Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumlarının toplam puan ortalamasının 58.79±13.14 olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin tutumunun anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu (p<0.001) saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumu orta düzeydedir. Erkek öğrencilerin, ailesinde/yakın çevresinde özel gereksinimi olanların ve özel gereksinime sahip bir yakın arkadaşı olan öğrencilerinin yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Toplumda dezavantajlı konumda olan özel gereksinimi olan bireylere yönelik özellikle hemşirelik öğrencilerinin daha olumlu tutuma sahip olmaları beklenmektedir. Bu doğrultuda, eğitim müfredatlarında gerekli düzenlemeler yapılması, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin sosyal kulüplerinde hemşirelik öğrencilerin de içinde bulunduğu çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi özel gereksinimi olan bireye yönelik tutum üzerinde olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli birey, tutum, hemşirelik öğrencileri

* Geliş Tarihi: 05.03.2021 / Kabul Tarihi:27.04.2021

** Sorumlu Yazar e- mail: tugbaozdemir321@gmail.com

Abstract

Objective: The aim of this study is to examine the attitudes of nursing students towards people with special needs and the influencing factors.

Materials and Methods: The population of the descriptive study consists of 415 students studying at a nursing department at a university. 255 students were included in the study. Data were collected online using the socio-demographic form and an Attitudes towards Disabled Persons Scale.

Results: It was determined that 69.4% of the students participating in the study were women, 29% were in the 1st and 3rd grade were in 29%. 15.7% of the students have people with special needs in their family/close environment. The rate of students who have friendships with those people is 7.8%. It was determined that the average score of nursing students' attitudes towards those people was 58.79 ± 13.14 . It was determined that the attitude of male students was significantly higher ($p < 0.001$).

Conclusion and recommendations: Nursing students' attitude towards people with special needs is medium. It was found that the attitudes of male students, those with special needs in their family/close environment, and students who have a close friend with special needs were higher. Nursing students are expected to have a more positive attitude towards those who are at a disadvantage in society. For this, it is thought that making necessary arrangements in educational curricula, organizing various activities in social clubs of non-governmental organizations and universities, including nursing students, will have positive contributions to attitude towards people with special needs.

Keywords: People with special needs, attitudes, nursing students

GİRİŞ

Dünyada 2010 yılı verilerine göre en az bir engeli olanların oranı yaklaşık %15 (bir milyardan fazla insan) olarak belirtilmiştir ve yine bu oranın yaşlanma, sakatlıklar ve diğer faktörlerin etkisi ile artacağı öngörülmektedir (WHO, 2018). Ülkemizde 2011 yılı verisine göre tüm yaş gruplarında en az bir engeli bulunan nüfusun oranı %6.9'dur ve yaş grubunun artmasıyla birlikte bu oranın yükseleceği düşünülmektedir. Nüfusun engel grubuna göre dağılımı sırasıyla; süregen hastalıkların oranı %43.9, zihinsel engelli birey oranı %20, ortopedik engeli olanların oranı %15.4, görme engellilerin oranı %11.1, işitme engellilerin oranı %9.1, ruhsal ve duygusal olarak engeli olanların oranı %8.6, diğer engeli olanların oranı %2.8, dil ve konuşma engeli olan bireylerin oranının %1.7 olduğu tespit edilmiştir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020). Dünya'da ve Türkiye'de nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve bireylerin davranış değişikliği vb. sonucunda toplumda engellilik ve engelliliğin getirdiği olumsuz durumlar giderek artmaya devam etmektedir (Yorke et al., 2017).

Tutum, birine/bir şeye karşı düşünme veya hissetmenin bir ifadesidir ve bireylerin özel gereksinimi olanlara karşı tutumları onlara yönelik davranışlarını da etkileyebilmektedir (Yorke et al, 2017). Yapılan çalışmalar, özel gereksinimi olan bireylerin toplumda eğitim, ulaşım, sağlık hizmetinden etkili bir şekilde yararlanma, istihdam, ekonomik durum vb. gibi konularda problem yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Çalbayram ve ark, 2018). Özel gereksinimi olan bireyler ve bakım verenleri toplum tarafından aşağılanma, hor görülme, ayrımcılığa uğrama gibi olumsuz tutumlar sonucunda toplumdan ayrıştırılmakta, ötekileştirilmektedir ve bu durum özel gereksinimi olan bireyde ve bakım vereninde damgalanma, sosyal dışlanma, yalnızlık, depresyon gibi sonuçlara yol açmaktadır (Cage et al., 2019; Geçkil ve ark, 2017; Kritsotakis et al., 2017). Sağlık bilimleri üniversitesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin engellilere yönelik olumlu tutumlarının olduğu tespit edilmiştir (Çalbayram ve ark., 2018). Eğitim fakültesi öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin engellilere yönelik tutumun genel olarak olumlu olduğu, engellilere yönelik tutum ile öğrencilerin cinsiyeti, öğrencinin öğrenim gördüğü sınıf, anne ve baba eğitim düzeyi ve aylık gelir arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir (Açak & Narinç, 2020). Fizik tedavi uzmanlığı öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumunu inceleyen tanımlayıcı çalışmada ise, sağlık hizmetlerinde engellilere yönelik tutum ile engelli bireye yönelik tutum arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=0.342$, $p<0.001$). Kadın olma ve engelli birey ile çalışma sağlık hizmetlerinde engellilere yönelik tutumu %9 oranında açıklarken, engeli olan yakın bir arkadaşına sahip olma engelli bireye yönelik tutumu %4 oranında açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Yorke et al., 2017).

Özel gereksinimi olan bireylere yönelik olumsuz tutumlar, özel gereksinimi olan birey ve bakım vereninde çaresizlik, hayal kırıklığı ve aşağılanma hissine yol açarak sağlık eşitsizliklerini artırabilmekte ve toplumsal hizmetlerden yararlanmalarını engellemektedir. Özellikle sağlık hizmetlerinde çalışan profesyoneller olumsuz tutumları nedeniyle engelli bireylere sınırlı hizmet sunabilmekte ya da hizmetlerin kalitesi düşük olmaktadır (Sarı ve ark., 2010; Çelik ve ark., 2017). Dolayısıyla sağlık çalışanları özellikle hemşireler, özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumu geliştirerek sağlık bakımının kalitesini artırabilir (Kritsotakis et al., 2017; Yorke et al., 2017). Toplumda sağlık profesyonellerinden kaynaklı engellerin üstesinden gelmek ve sağlıktaki sosyal eşitsizlikleri gidermek için hemşirelerin ve diğer sağlık profesyonellerinin özel gereksinimi olan bireylere karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri büyük önem ve öncelik taşımaktadır (Kritsotakis et al., 2017).

Yapılan çalışmalar sonucunda ülkemizde özel gereksinime sahip popülasyonun artacağı düşünüldüğünde hayata dezavantajlı olarak başlayan bu bireylerin toplumun tutumlarından kaynaklı yaşadıkları olumsuz süreçleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek gerekmektedir. Toplumun önemli bir popülasyonunu oluşturan üniversite öğrencilerinin özellikle hemşirelik bölümü öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları bu bireylerin sağlık hizmetinden yararlanma düzeylerini de etkileyecektir. Literatüre bakıldığında üniversite öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik olumlu tutumları olan çalışmaların (Faronbi et al., 2017; Gedik & Toker, 2018; Karataş, 2020) yanı sıra olumsuz tutumları (Açak & Narinç, 2020) ortaya çıkan çalışmaların da var olduğu tespit edilmiştir. Toplumla iç içe olan hemşirelerin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumunun ne düzeyde olduğu çok önemlidir ve bu durum özel gereksinimi olan bireyin ve bakım vereninin sağlık hizmetinden yararlanma düzeyini doğrudan etkileyecektir. Sağlık çalışanlarının özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları ile yapılan az sayıda çalışma bulunmaktadır (Kritsotakis et al., 2017; Yorke et al., 2017). Dolayısıyla bu araştırmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumlarını etkileyen faktörler farklı popülasyonda incelenerek literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Bu çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Soruları:

-Hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları nasıldır?

-Hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumunu etkileyen sosyo-demografik faktörler nelerdir?

Araştırmanın Değişkenleri: Araştırmada sosyo-demografik bilgi formundan elde edilen veriler bağımsız değişken olarak; yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutum ölçeğinden alınan toplam puan bağımlı değişken olarak alınmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, Şubat-Mart 2021 tarihleri arasında İstanbul'da bulunan bir üniversite hemşirelik bölümü öğrencileriyle çevrimiçi ortamda Google anketler aracılığı ile toplanmıştır.

Araştırmanın Evren Örnekleme: Araştırmanın evrenini İstanbul'da bir üniversitede hemşirelik bölümünde öğrenim gören 415 öğrenci (1. sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf) oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş ve tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmıştır. Google anket formu tüm öğrencilere ulaştırılmış ve 1. sınıf öğrencilerden 74, 2. sınıf öğrencilerden 43, 3. sınıf öğrencilerden 74 ve 4. sınıf öğrencilerden 64 olmak üzere çalışmaya toplamda 255 öğrenci katılmıştır (%61.4).

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 'Sosyo-demografik Bilgi Formu' ve 'Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ)' ile toplandı.

Sosyo-demografik Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, kaçınıcı sınıfta eğitim gördüğü, ailesinde özel gereksinimi olan birinin olup olmadığı, özel gereksinimi olan bir arkadaşı olup olmadığı, özel gereksinime sahip bireye bakım verip vermediği gibi toplamda 6 sorudan oluşmaktadır (Faronbi et al., 2017; Gedik & Toker, 2018; Yorke et al., 2017).

Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ): Yurker ve ark. tarafından 1970 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması 2006 yılında Özyürek tarafından yapılmıştır. Ölçek engel gruplarını özel olarak ayırmamaktadır. Genel olarak yetersizlikten etkilenmiş bireylere karşı tutumları ölçmektir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.67 ile 0.83, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0.76 olarak bulunmuştur. Ölçek 20 maddeden oluşan 6'lı Likert tipte bir ölçektir. Ölçek +3 Tamamen Katılıyorum, +2 Katılıyorum, +1 Biraz Katılıyorum, -1 Biraz Katılmıyorum, -2 Katılmıyorum, -3 Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin 2., 5., 6., 11. ve 12. maddeleri ters olarak puanlanmaktadır. Ölçekteki bütün maddelerin işaretleri göz önüne alınarak toplanmakta ve negatif değerlerin yok edilmesi amacıyla puana 60 puan eklenilerek ölçeğin toplam puanı bulunmaktadır. YEKYTÖ'den en yüksek alınabilecek puan 120 puandır. Ölçek sonucunda alınan yüksek puan engelli bireylerin, engeli bulunmayan bireylerle benzer olarak algılanması anlamına gelmekte olup düşük puan ise engelli bireylerin engeli bulunmayan bireylerden farklı olarak algılanmasını belirtmektedir. Ölçek formunu yanıtlayan bireylerin düşük puan alması, yetersizliği bulunan bireylerin yalnızca farklı olarak algılanmasını değil aynı zamanda bu bireylerin "aşağı" ya da "değersiz" olarak görüldüklerini, dolayısıyla katılımcıların engelli bireylere karşı önyargılı tutum içerisinde oldukları anlamını da taşımaktadır (Özyürek, 2006). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri. 64 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: 2021/04-06 sayılı karar ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Öğrencilerden çalışmaya katılmayı kabul ettiklerine dair yazılı onam alınmıştır ve araştırmada kullanmak üzere ölçek izni alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak Statistical Package for Social Science (SPSS) 24.0 yazılım paket programında veri tabanı oluşturularak değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler için yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmış ve normal dağılıma uygunluk için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. İki gruplu karşılaştırmalar için bağımsız gruplarda Mann Whitney U testi, üç ve daha fazla olan grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerden %69.4'ü kadın, %29'u 1. sınıf ve %29'u 3. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %15.7'sinde ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimi olan bireye sahiptir. Özel gereksinimi olan birey ile arkadaşlığı bulunan öğrencilerin oranı %7.8'dir. Öğrencilerin %22.4'ü daha önce özel gereksinimi olan bireye bakım verdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.65±1.58 olarak tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Sosyo-demografik Özelliklerin Dağılımı (n=255)

Sosyo-demografik özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	177	69.4
Erkek	78	30.6
Yaş		
20 yaş ve altı	126	49.4
21 yaş ve üzeri	129	50.6
Sınıf		
1	74	29.0
2	43	16.9
3	74	29.0
4	64	25.1
Ailede ya da Yakın Çevrede Özel Gereksinimi Olan Bireye Sahip Olma		
Var	40	15.7
Yok	215	84.3
Özel Gereksinime Sahip Arkadaşa Sahip Olma Durumu		
Var	20	15.7
Yok	215	84.3
Özel gereksinimi Olan Bireye Daha Önceden Bakım Verme Durumu		
Var	57	22.4
Yok	198	76.6

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin YEKYTÖ toplam puan ortalamasının 58.79 ± 13.14 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalaması (n=255)

	Min.	Max.	$\bar{X} \pm SS$
YEKYTÖ Toplam Puan	13.00	99.00	58.79 ± 13.14

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin cinsiyeti ile YEKYTÖ toplam puan karşılaştırmasında erkek öğrencilerin aldıkları puanın kız öğrencilerden daha yüksek olduğu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.001$) (Tablo 3). Öğrencilerin yaşları ile sınıfları arasında YEKYTÖ toplam puan karşılaştırmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3). Ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimi olan bireye sahip olan ve özel gereksinimi olan bir arkadaşına sahip olan öğrencilerin YEKYTÖ toplam puanları diğer gruplara göre daha yüksektir ($p > 0.05$) (Tablo 3). Öğrencilerin daha önce özel gereksinimi olan bireye bakım verme durumu ile YEKYTÖ toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3: Sosyo-demografik Özelliklerin Yeterlilikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puna Göre Dağılımı (n=255)

Sosyo-demografik Özellikler	$\bar{X} \pm SS$	YEKYTÖ	
		Test (Z/ki-kare)	p
Cinsiyet*			
Kadın	56.51±12.84	-4.227	<0.001
Erkek***	63.97±12.39		
Yaş*			
20 yaş altı	58.69±13.22	-0.089	0.929
21 yaş ve üzeri	58.89±13.11		
Sınıf**			
1. Sınıf	58.50±14.05	1.097	0.778
2. Sınıf	60.20±13.36		
3. Sınıf	58.21±12.28		
4. Sınıf	58.85±13.12		
Ailede ya da Yakın Çevrede Özel Gereksinimi Olan Bireye Sahip Olma*			
Var	59.82±12.36	-0.825	0.410
Yok	58.60±13.30		
Özel Gereksinime Sahip Arkadaşa Sahip Olma Durumu*			
Var	63.95±11.63	-1.913	0.056
Yok	58.35±13.19		
Özel Gereksinimi Olan Bireye Daha Önceden Bakım Verme Durumu*			
Evet	58.03±11.61	-0.569	0.569
Hayır	59.01±13.57		

*Mann Whitney U, **Kruskal Wallis, ***p<0.05

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı hemşirelik bölümü öğrencilerin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumunun ne düzeyde olduğunu ve tutumu etkileyen faktörleri incelemektir. Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumunun orta düzeyde olduğu söylenebilir. Lisans öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumun negatif düzeyde belirlenmiştir (Zayed, et al., 2018). Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada fiziksel engelli bireylere yönelik tutumun orta düzeyin biraz üzerinde olduğu bildirilmiştir (Kritsotakis et al., 2017). Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile yapılan engellilere yönelik tutum çalışmasında öğrencilerin engelli bireylere yönelik olumlu tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir (Çalbayram ve ark., 2018). Özellikle hemşirelik bölümü öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireylere yönelik olumlu tutum göstermeleri hem özel gereksinimi olan birey için hem de onların bakım verenleri için oldukça önemlidir. Özel gereksinimi olan bireyin hemşirelerin olumlu tutumu sonucunda sağlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanmayı artıracak gibi toplumla iç içe olan hemşirelerin toplumu etkileyerek özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumuna da olumlu katkıları olacaktır.

Bu çalışmada erkek öğrencilerin özel gereksinimi olan bireye yönelik ölçek puanlarının kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Literatürde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre engelli bireylere yönelik daha olumlu tutumlarının olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Gedik & Toker, 2018; Karataş, 2020; Zayed et al., 2018). Kız ve erkek öğrenciler arasında engelli bireye yönelik anlamlı bir fark bulmayan çalışmalar da görülmektedir (Açak & Narinç, 2020; Geçkil ve ark., 2017; Yorke et al., 2017). Karataş'ın çalışmasında üniversite okuyan kız öğrencilerin engelli bireylere yönelik

tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin engelli bireye yönelik tutumunu inceleyen başka bir çalışmada erkek öğrencilerinin tutumunun kız öğrencilerden daha olumlu olduğu tespit edilmiştir (Şahin & Bekir, 2016). Literatüre bakıldığında bakım verenler genellikle ebeveynlerden ve hatta çoğunlukla annelerden oluşmaktadır (Tahmaz ve ark., 2019). Kadınların özel gereksinimi olan bireyle daha fazla vakit geçirmesi, özel gereksinimi olan bireye yönelik daha fazla bilgi sahibi olması ve yaşanan deneyime daha yakından şahit olmaları dolayısıyla toplumda kadınların özel gereksinimi olan bireye yönelik daha olumlu tutuma sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Çalışmamızda ise tam tersi bir durum olduğu ortaya çıkmıştır ve bu durumun araştırmaya dahil edilen erkek öğrenci sayısının azlığından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş değişkeni ile özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumu arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç literatürdeki bazı araştırmaları desteklemektedir (Karataş, 2020).

Bu çalışmada YEKYTÖ alınan toplam puan ve sınıf karşılaştırmasında 2. sınıfta öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin diğer gruplardan daha yüksek puan aldığı fakat sınıf gruplarında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde literatürde sınıf ile öğrencilerin engelli bireye yönelik tutumu arasında anlamlı bir farkın olmadığını tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Açak & Narinç, 2020; Aydoğan & Çetin, 2018; Şahin & Bekir, 2016; Yorke et al., 2017). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin birinci ve ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerden anlamlı düzeyde daha olumlu tutumları olduğu tespit edilmiştir (Zayed et al., 2018). Hemşirelik müfredatı kapsamında son sınıfa doğru görülen ders içerikleri sayesinde bilgi düzeyinin artması ve öğrencilerin özel gereksinimi olan bireylere yönelik daha olumlu tutuma sahip olmaları beklenmektedir.

Çalışmamızda ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimi olan bireye sahip olma ile özel gereksinimli bireylere yönelik tutum arasında anlamlı bir fark yoktur. Literatürde çalışmamıza benzer sonuçların olduğu gibi (Açak & Narinç, 2020; Aydoğan & Çetin, 2018; Çalbayram ve ark., 2018; Geçkil ve ark., 2017; Karataş, 2020; Şahin & Bekir, 2016) ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimi olan bireye sahip olan öğrencilerin daha olumlu tutumlarının olduğunu tespit eden çalışmalar da bulunmaktadır (Yorke et al., 2017). Ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinimli bireye sahip öğrencilerin özel gereksinimli bireyin gereksinimlerine yönelik farkındalık kazanma ve yaşanan deneyimler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları sonucunda bu öğrencilerin tutumunun diğer gruba göre daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Özel gereksinime sahip bir arkadaşı olan öğrencilerin tutumu diğer gruba göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada engelli bir arkadaşına sahip olan öğrencilerin engelli bireye yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Karataş, 2020; Şahin & Bekir, 2016). Ülkemizde ilkökul düzeyinde başlayan kaynaştırma eğitimi sayesinde özel gereksinimi olan çocuğun, eğitim ve sosyal açıdan diğer öğrenciler ile uyumu ve bütünleşebilecekleri ortamlar sağlanmakta ve özel gereksinimli bireye yönelik normal eğitim alan öğrenciler tarafından farkındalık ve bilgi düzeyinin artmasıyla erken dönemde olumlu tutum edinmeleri hedeflenmektedir (İra & Ayan, 2016). Bu tutumu eğitim hayatının her döneminde devam ettirmek üzere üniversite öğrencilerinin de toplumda dezavantajlı bireylere yönelik toplum temelli yürütülen projelere dahil edilmesinin tutumu olumlu açıdan etkileyeceği belirtilmektedir (Liddiard et al., 2019; Polo et al., 2018). Dolayısıyla özellikle hemşirelik bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencileri ile toplumda özel gereksinimi olan bireyler ile ilgili sosyal etkinliklerin ve toplumsal projelerin planlanması özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumu olumlu şekilde etkileyebileceği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak çalışmamızda erkek öğrencilerin, ailesinde ya da yakın çevresinde özel gereksinime sahip birey olan öğrencilerin ve özel gereksinimi olan bir arkadaşına sahip olan öğrencilerin özel gereksinimi olan bireye yönelik diğer gruplara göre daha olumlu tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelik öğrencileri mezun olduklarında toplumla iç içe çalışacak sağlık profesyonelleri olarak özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları oldukça önemlidir. Toplumun olumlu düzeyde etkileme yeteneği olan hemşirelerin özel gereksinimi olan bireye yönelik olumlu tutumları bu bireylere yönelik toplumun tutumuna da etki edeceği düşünül­düğünden aşağıda verilen önerilerin hemşirelik bölümü öğrencilerinde özel gereksinimi olan bireye yönelik tutumunda olumlu katkıları olacağı düşünülmektedir.

- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin mezun olmadan özel gereksinimi olan bireye ilişkin daha fazla bilgi sahibi olmaları kapsamında eğitim müfredatlarının bu doğrultuda düzenlenebilir.
- Hemşirelik müfredatlarına hemşire öğrencilerin engelliliği anlamasını ve farkındalığını artıracak seçmeli derslere yer verilmesi önerilebilir.
- Hemşirelik öğrencilerinin engelli ve özel gereksinimli bireylere yönelik deneyim sağlayıcı uygulama alanlarına ağırlık verilmesi sağlanabilir.
- Üniversite yıllarında öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının toplumda farkındalığı artırmaya yönelik özel günlerde (3 Aralık Dünya Engelliler Günü, 2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü, 6 Ekim Dünya Serebral Palsi Farkındalık Günü, 21 Mart Dünya Down Sendromu Günü vb.) düzenlenen etkinliklere yönlendirilebilir.
- Üniversitelerin sosyal etkinlik kulüplerinde hemşirelik öğrencilerinin de çeşitli etkinliklerde bulunmalarına teşvik edilmesi faydalı olabilir.
- Toplumsal farkındalık oluşturmak amacıyla engelli ve yaşlı bakım evlerine ziyaretler yapılabilir.
- Daha büyük örneklemlili hemşirelik öğrencileri ile benzer çalışmaların tekrarlanması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın verileri sadece bir üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerden toplanması sebebiyle sınırlıdır. Araştırma sonuçları genellenemez.

Yazar Katkıları

Fikir: GK, TÖ, Veri Toplama: GK, TÖ, Literatür Taraması: GK, TÖ, Veri Analizi: GK, TÖ, Sonuçları Yorumlama: GK, TÖ, Eleştirel İnceleme: GK, TÖ

Çıkar çatışması: Yok

Finansal destek: Yok

KAYNAKLAR

- Açak, M., & Nariç, Ç. (2020). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Malatya İl Örneği). *GERMENİCA Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 18–27.
- Aydoğan, C., & Çetin, H. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin zihinsel engelli bireylere yönelik sosyal mesafelerinin incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 666–681. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.408463>
- Cage, E., Di Monaco, J., & Newell, V. (2019). Understanding, attitudes and dehumanisation towards autistic people. *Autism*, 23(6), 1373–1383. <https://doi.org/10.1177/1362361318811290>
- Çalbayram, N.Ç., Aker, M.N., Akkuş, B., Durmuş, F. K., & Tutar, S. (2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 30–40.
- Faronbi, J.O., Adebowale, O., Faronbi, G.O., Musa, O.O., & Ayamolowo, S.J. (2017). Perception knowledge and attitude of nursing students towards the care of older patients. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 7, 37–42. <https://doi.org/10.1016/j.ijans.2017.06.004>
- Geçkil, E., Kaleci, E., Cingil, D., & Hisar, F. (2017). The effect of disability empathy activity on the attitude of nursing students towards disabled people: a pilot study. *Contemporary Nurse*, 53(1), 82–93. <https://doi.org/10.1080/10376178.2017.1292143>
- Gedik, Z., & Toker, H. (2018). Attitudes toward the disabled and social desirability among university students. *Journal of Higher Education and Science*, 8(1), 111. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.253>
- İra, N., & Ayan, B.E. (2016). Ortaöğretim Okullarındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 145–160.
- Karataş, Z. (2020). Sosyal Hizmet ve İlahiyat Lisans Programı Öğrencilerinin Engelli Bireylere İlişkin Tutumları. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 15, 65–79.
- Kritsotakis, G., Galanis, P., Papastefanakis, E., Meidani, F., Philalithis, A. E., Kalokairinou, A., & Sourtzi, P. (2017). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities among nursing, social work and medical students. *Journal of Clinical Nursing*, 26(23–24), 4951–4963. <https://doi.org/10.1111/jocn.13988>
- Liddiard, K., Runswick-Cole, K., Goodley, D., Whitney, S., Vogelmann, E., & Watts MBE, L. (2019). “I was Excited by the Idea of a Project that Focuses on those Unasked Questions” Co-Producing Disability Research with Disabled Young People. *Children and Society*, 33(2), 154–167. <https://doi.org/10.1111/chso.12308>
- Özyürek, M. (2006). *Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Polo Sánchez, M.T., Fernández-Jiménez, C., & Fernández Cabezas, M. (2018). The Attitudes of Different Partners Involved in Higher Education towards Students with Disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 65(4), 442–458. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2017.1406066>

- Şahin, H., & Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 767–779.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020, 30 Mayıs). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/42250/istatistik-bulteni-2020-mart.pdf>
- Tahmaz, T., Tarakcı, D., & Tarakcı, E. (2019). Investigation Of Physical Activity Levels in Disabled Individuals With Special Needs Education And Their Families. *Journal of Health Sciences and Professions*, 6(2), 275–282. <https://doi.org/10.17681/hsp.450302>
- World Health Organization (WHO). (2018, 28 Mayıs). Disability and Health. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
- Yorke, A. M., Ruediger, T., & Voltenburg, N. (2017). Doctor of Physical Therapy Students' Attitudes towards People with Disabilities: A Descriptive Study. *Disability and Rehabilitation*, 39(1), 91–97. <https://doi.org/10.3109/09638288.2016.1140830>
- Zayed, K.N., Al Qaryouti, I.A., & Al Mamari, M. (2018). Factors Affecting Attitudes of Undergraduate Students. *International Journal for Research in Education*, 42(1), 264–277.